

Mateja evaņģēlijs visiem pieejamā veidā

Jura Kulakova *Mateja pasijas* pirmatskaņojums Rīgā 22.VIII

Mūzika

Inese Lūsiņa

Pirmā latviskā *Mateja pasija*, ko komponējis un, kopā ar solistiem, savu *Pērkonu* un *Līviem* Siguldā, Talsos, Aglonā un svētdien arī Rīgas Doma baznīcā atskaņoja Juris Kulakovs, ir vienkāršs, katram saprotams skaņdarbs bez ierasti transcendentālajām lielas formas skaņdarba izteiksmes ambīcijām. Pirmais muzikālais evaņģēlija prozas teksta lasījums latviešu valodā, istenojoties izteikti demokrātiskā mākslas izteiksmē, bija izticis arī bez saldiem, lipīgiem meldiņiem un pat bez rokmūzikai (arī paša J.Kulakova vadītā *Pērkonā*) tipiskā, vulkāniskā enerģētisma. Arī bez speciālām autora mūzikas valodas oriģinalitātes pretenzijām. Tomēr gandrīz divas stundas ilga, nepātrauktais atskaņojums negarlaikoja. Ar klausītāja gandarījumu jākonstatē, ka evaņģēlija lasījumā jautās patiesums, kam nav nekā kopīga ar nodevām jaunlaiku modei vai izdevīgumu masveidā komponēt garīgo mūziku. Būtiski, ka publikai bija pieejams arī pasijas teksts —

nodrukāts simpātiski noformētajā programiņā, gan diem-žēl pārāk sikiem burtiņiem. Nešaubos, ka Doma baznīcā evaņģēliju izlasīja arī daudzi, kas to nav turējuši rokās jau sen vai pat nekad. Svarīgi, ka mūzika rosināja to pārdomāt un pārdzīvot sevi. Tāds mūzikas virsuzdevums — ne žilbināt vai pārsteigt, bet kalpot.

Koncertizpildījumā dziedāja Valdis Muktupāvels, tenors Jānis Sproģis un katrs vairākās lomās — Ieva Akuratere, Sintija Grava, Ruslans Niedings, Gatis Āboliņš. Īpašs atklājums bija Jēzus lomas izpildītājs — nevis

patiesi sugestējošajam meditativismam kontrastē darbības epizodes (Jēzus sagūtišana, Jēzus augstās padomes priekšā, izsmiešana, nīrgāšanās par Jēzu pie krusta), kopumā tomēr pietrūka dramatisma. (Pastorāli risināta pat Kristus augšāmcelšanās epizode, kur taču, visiem par pārsteigumu, parādās «eņģelis kā zibens».) Ieslīgstot lirisma līdzenumā, muzikālais materiāls vietumis riskē kļūt vienveidīgs. Taču varbūt esam pārāk raduši salīdzināt ar garīgās popmūzikas klasisko etalonu — E.Loida-Vebera rokoperu *Jēzus Kristus Superzvaigzne*: ar tā mu-

Sproģa uznāciens isajā, bet spilgtajā Pilāta dziedājumā.

Mateja pasijas atskaņojumu Domā klausījās arī priesteris Pjērs de Kuantē, *Notre Dame de Vie* semināra rektors, kur izglītojies pasijas iniciators un Jēzus lomas izpildītājs, prāvests R.Melkers. Vērtējot idejas istenojumu, P.de Kuantē *Dienai* slavēja mūziķus par to, ka «dziedāja patiesi, no sirds. Būtiski, ka Jēzus lomu izpildīja priesteris — cilvēks, kas spēj dziļi atklāt evaņģēlija patiesību. Galvenais — tas nebija šovs!» Savukārt, Latvijas evaņģēliski luteriskās baznīcas arhibīskaps Jānis Vagns uzskata, ka pirmais šādā mūsdienīgā stilā komponētais lielas formas darbs ir «gan muzikāls, gan garīgs notikums — evaņģēlija pasludinājums arī cilvēkiem, kam tradicionālais veids varbūt nav isti pieejams. Varu tikai novēlēt, lai kaut kas tāds vēl tiktu darīts. Tas bija evaņģēlija lasījums, ko darām katrā Dievkalpojumā, tikai citādā izpildījumā. Tas ir kas jauns, pie tā jāpierod. Jāatzīstas, ka viens no maniem pirmajiem kristīgajiem impulsiem (es neesmu dzimis un audzis kristīgā ģimenē), bija rokopera *Jēzus Kristus Superzvaigzne*. Klausījos, un tas mani ļoti tuvināja kristīgajai ticībai, lai arī bija pavisam tālu no evaņģēlija.»♦

«Būtiski, ka Jēzus lomu izpildīja priesteris»

profesionāls roka vai operdziedātājs, bet mācītājs — jaunais Siguldas draudzes prāvests Ronalds Melkers. Viņš izrādījās ne tikai apveltīts ar skanīgu, dzidru tenoru, bet ir arī lomai atbilstoša personība, kuras paštēls asociējās ar garīgu, ne fizisku spēku. Tā kā tekstualajā pirmavotā būtisku daļu vēsta evaņģēlists, arī pasijai ir pārsvarā naratīvs — episks, meditativs raksturs. To līdzsvaroti un pārlicinoši atklāja Zīgrīds Muktupāvels, kas evaņģēlista lomā šķiet neaizstājams. Kaut arī vadošajam, bieži

zīkalo ilustrativismu (piem., Jēzus pienāgošana pie krusta!), melodiskajiem hītiem un scēnisko šovu. Bet J.Kulakova *Mateja pasijas* vērtība ir tieši roka neuzbāzībā un mūzikas valodā, kur jūt erudīciju bez snobisma (seno gregorisko dziedājumu, K.Orfa u.c. jaunlaiku diatonismā) un vienkāršību bez primitivismā. Šajā ziņā J.Kulakovs gājis Imanta Kalniņa, Zigmara Liepiņa un Jāņa Lūsēna ceļu, šis lokālās pārmantojamības asociācijas vairo gan atsevišķas intonācijas, gan arī tenora Jāņa